

УДК 37.091.12:005.963

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2026.37.361751](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2026.37.361751)

ОЛЕНА МОМОТ

ORCID: 0000-0001-9187-1036

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ІРИНА РОГОДЧЕНКО

ORCID: 0009-0000-7958-2450

Карлівський ліцей імені Ніни Герасименко Карлівської міської ради

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано сутність педагогічних ситуацій як важливого інструменту професійного розвитку вчителя фізичної культури. Розкрито їхню класифікацію, структурні особливості та функції в освітньому процесі. Обґрунтовано роль педагогічних ситуацій у формуванні педагогічної майстерності, розвитку професійного мислення, рефлексії, комунікативних умінь і здатності до оперативного прийняття рішень у змінних умовах професійної діяльності.

Висвітлено можливості використання педагогічних ситуацій як засобу моделювання реальних освітніх проблем під час підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Охарактеризовано приклади навчальних, комунікативних, конфліктних і творчих ситуацій, що сприяють формуванню професійної адаптивності, педагогічної інтуїції та навичок конструктивної взаємодії з учнями. Наголошено, що систематичне застосування ситуаційного підходу сприяє розвитку професійної компетентності, творчого підходу до розв'язання педагогічних завдань і готовності до саморозвитку. Доведено, що використання педагогічних ситуацій у процесі професійної підготовки забезпечує наближення освітнього процесу до реальних умов майбутньої педагогічної діяльності та підвищує ефективність формування практичних професійних умінь.

Ключові слова: педагогічна ситуація, професійна компетентність, педагогічна майстерність, освітній процес, вчитель фізичної культури

Постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна система освіти в Україні функціонує в умовах динамічних соціокультурних, економічних та технологічних трансформацій, що зумовлює підвищені вимоги до рівня професійної підготовки педагогічних працівників. Реформування освітньої галузі, впровадження нових державних стандартів, орієнтація на компетентнісний підхід та інтеграція у європейський освітній простір актуалізують проблему формування високого рівня професійної компетентності вчителя. У цих умовах педагог має не лише володіти ґрунтовними теоретичними знаннями, а й бути здатним ефективно застосовувати їх у різноманітних, часто непередбачуваних ситуаціях освітнього процесу.

Особливої значущості набуває здатність педагога до оперативного прийняття рішень, педагогічної рефлексії, гнучкості мислення та адаптації до змінних умов освітнього середовища. У зв'язку з цим важливим напрямом професійної підготовки вчителя є використання таких методів навчання, які максимально наближені до реальної педагогічної практики. Одним із найбільш ефективних засобів у цьому контексті виступає аналіз і моделювання педагогічних ситуацій.

Аналіз найвагоміших публікацій, у яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми й на які спирається автор. У сучасному українському науково-педагогічному дискурсі проблема використання педагогічних ситуацій як інструменту підготовки вчителя до професійної діяльності розглядається у контексті компетентнісного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів, спираючись на дослідження професійного розвитку педагога, що мають глибокі корені у вітчизняній педагогічній традиції. Започатковані у працях І. Беха, І. Зязюна, Л. Кондрашової, М. Лазарева, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Т. Суценок та інших дослідників ідеї щодо формування зрілої, рефлексивної та компетентної особистості вчителя знаходять нині інноваційне втілення в сучасних соціально-політичних умовах. Час диктує нові піходи до організації освіти, проте саме особистість вчителя виступає інтегративним чинником ефективного, спрямованого на високу результативність освітнього процесу. Згідно з твердженням І. Беха, особистісний розвиток дитини «є явищем соціальним і відбувається в міру оволодіння вихованцем надбаннями людської культури» (Бех, 1998, с. 25), і саме вчитель покликаний забезпечувати педагогічний супровід цього процесу, сприяючи формуванню особистості учня як активного суб'єкта соціальної та культурної взаємодії

Теоретичні та практичні підходи до професійної діяльності педагога, що знайшли відображення в концепції педагогічної майстерності (Зязюн (Ред.), 2008), сьогодні набувають нового звучання. Розробки М. Гриньової, О. Жданової-Неділько, А. Ткаченка, Н. Пивовар, І. Бабенко, Н. Кононец (Гриньова (Ред.), 2025); О. Жданової-Неділько та А. Ткаченка (Жданова-Неділько, & Ткаченко, 2025), націлюють на розвиток компетентного, творчого й гуманістично орієнтованого вчителя, здатного працювати в умовах сучасної української освіти.

Актуальні аспекти професійної підготовки та розвитку майбутніх учителів розглядаються у працях О. Дубасенюк (Дубасенюк, 2015; 2016), Н. Павлової (Павлова, 2022), О. Самсонової та Г. Чорної (Самсонова, & Чорна, 2021), де, в тім числі, акцентовано увагу на ролі педагогічних ситуацій у формуванні професійних компетентностей і здатності до педагогічної рефлексії, розкрито значний потенціал цього ресурсу професійного зростання.

Водночас, потребує уваги й безпосередня сфера діяльності того чи іншого вчителя як джерело ситуацій, що виникають у педагогічній взаємодії, зокрема, при викладанні досить своєрідного поруч з іншими шкільними курсами предмета – фізичного виховання. Питання підготовки студентів до успішної фізкультурно-методичної діяльності та специфічні аспекти організації роботи зі школярами висвітлено у працях А. Турчака та О. Маркової (Турчак, & Маркова, 2019), Є. Шостак, О. Свєртнева, О. Момот, та О. Донця, (2023); О. Момот, С. Новіка, О. Свєртнева, та Шостак, Є. (2022), де науковці акцентують увагу на необхідності формування професійних компетентностей майбутніх фахівців, розвитку їхніх організаторських і комунікативних умінь, а також здатності ефективно застосовувати сучасні методики фізичного виховання в освітньому процесі. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень у сфері педагогічної майстерності, питання системного використання педагогічних ситуацій для формування рефлексивних умінь, розвитку професійного мислення та підвищення адаптивності вчителя фізичної культури до змін освітнього середовища залишаються недостатньо розкритими.

Тож метою статті є визначення ролі педагогічних ситуацій у професійній діяльності вчителя фізичної культури та обґрунтування їх використання як інструменту розвитку педагогічної майстерності.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна ситуація – це сукупність умов і обставин, що виникають у процесі освітньої діяльності та потребують від учителя прийняття обґрунтованого рішення. Вона може бути як запланованою, так і спонтанною.

Педагогічні ситуації є багатовимірним явищем, і для їх ефективного аналізу та використання у педагогічній діяльності важливо здійснювати систематизацію. Класифікація педагогічних ситуацій за різними ознаками дозволяє не лише упорядкувати їхній зміст, а й підготувати вчителя до адекватного вибору способів реагування та вирішення конкретних ситуацій. Розглянемо зазначені ознаки більш детально в контексті професійної підготовки вчителя фізичної культури.

1. За характером: стандартні та нестандартні:

– стандартні педагогічні ситуації – це такі, які регулярно виникають у освітньому процесі і мають усталені способи розв'язання: пояснення нового навчального матеріалу, перевірка домашнього завдання, організація класної дискусії. Вчитель фізичної культури заздалегідь знає, як діяти, і може застосовувати перевірені методики;

– нестандартні педагогічні ситуації – це ситуації, які не мають типового сценарію вирішення і потребують творчого підходу, гнучкості та швидкого прийняття рішень: непередбачувана технічна проблема під час уроку фізичної культури. Такі ситуації стимулюють розвиток педагогічного мислення та професійної інтуїції.

2. За рівнем складності: прості, середньої складності, складні:

– прості ситуації характеризуються очевидними рішеннями та мінімальною потребою у додатковому аналізі: організація роботи учнів на уроці фізичної культури відповідно до чітких інструкцій або перевірка засвоєних навичок за допомогою стандартного комплексу вправ;

– середньої складності – потребують певного аналізу та врахування індивідуальних особливостей учнів: адаптація вправ і завдань на уроці фізичної культури з урахуванням різного рівня фізичної підготовки учнів;

– складні педагогічні ситуації – багатофакторні, часто суперечливі та конфліктні, що вимагає високого рівня професійної компетентності: вирішення конфлікту між учнем і батьками, інтеграція дітей з різними освітніми потребами, робота з емоційно складними поведінковими проявами.

3. За змістом: навчальні, виховні, комунікативні, конфліктні:

– навчальні ситуації пов'язані безпосередньо з організацією навчальної діяльності, засвоєнням знань та розвитку умінь і навичок;

– виховні ситуації акцентують увагу на формуванні моральних, соціальних і етичних цінностей у дітей, розвиток відповідальності, чесності або співпраці у класі;

– комунікативні ситуації передбачають взаємодію учнів між собою та з учителем, розвиток комунікативних навичок, уміння слухати і аргументувати;

– конфліктні ситуації виникають при зіткненні інтересів, поглядів чи поведінки учнів, учителя та батьків. Їхнє вирішення потребує високої соціально-психологічної компетентності педагога та уміння регулювати емоційний стан учасників.

4. За способом вирішення: алгоритмічні та творчі:

– алгоритмічні ситуації передбачають стандартний, покроковий метод розв'язання. Тут вчитель фізичної культури дотримується відомих схем, правил або методичних рекомендацій. Вони характерні для навчальних і простих педагогічних ситуацій;

– творчі ситуації вимагають інноваційного підходу, імпровізації та креативності. Учитель фізичної культури аналізує обставини, прогнозує наслідки, комбінує різні методики, щоб знайти оптимальне рішення. Часто це стосується нестандартних або складних педагогічних ситуацій.

Аналізуючи педагогічних ситуацій нами встановлено, що вони є одним із ключових інструментів розвитку професійної компетентності вчителя фізичної культури, що дозволяє поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю та формувати важливі професійні якості. Розглянемо детальніше, як цей процес сприяє різним аспектам розвитку педагога:

1. *Формування педагогічного мислення* – це здатність аналізувати, прогнозувати та приймати педагогічно обґрунтовані рішення, що дозволяє вчителю фізичної культури розпізнавати ключові проблеми під час проведення уроків та спортивних ігор, зокрема труднощі учнів у виконанні вправ або конфлікти під час командної роботи; систематизувати знання з педагогіки та психології, застосовуючи їх для організації занять, мотивації учнів та підтримки позитивної атмосфери на уроці; планувати свої дії з урахуванням рівня фізичної підготовки учнів, їх індивідуальних потреб та особливостей класу, забезпечуючи ефективне й безпечне навчання. Педагогічне мислення формується не лише через теоретичне навчання, а й через активне обговорення, моделювання та аналіз різних ситуацій, що стимулює критичне мислення та здатність до комплексного оцінювання освітніх подій.

2. *Розвиток здатності до швидкого прийняття рішень* є невід'ємною частиною педагогічної діяльності, що потребує миттєвої реакції. Аналіз педагогічних ситуацій тренує вчителя фізичної культури швидко оцінювати хід уроку та виділяти ключові моменти: труднощі виконання вправ або поведінкові конфлікти між учнями; визначати оптимальний варіант дії серед кількох можливих стратегій – від організації командної роботи до корекції правил гри; прогнозувати наслідки своїх рішень, забезпечуючи безпечне навчання, розвиток фізичних та командних навичок учнів, а також підтримку дисципліни й позитивної атмосфери на уроці. Це особливо важливо у нестандартних та конфліктних ситуаціях, коли рішення не можна відкласти. Такий досвід формує професійну впевненість і знижує ризик помилок у критичних умовах.

3. *Удосконалення комунікативних навичок* передбачає взаємодію вчителя фізичної культури з учнями, колегами та батьками, сприяє розвитку у педагога таких комунікативних умінь, як: активне слухання та розпізнавання потреб вихованців: у виборі рівня складності вправ або ролі в командних іграх; аргументоване пояснення правил і вимог, щоб учні чітко розуміли техніку виконання вправ та принципи командної взаємодії; регуляція власного та емоційного стану учнів під час конфліктів, що може виникнути під час спортивних змагань або активних ігор; ефективна організація групової роботи та дискусій, забезпечуючи справедливую участь усіх учнів і стимулюючи співпрацю в командних завданнях. Регулярне моделювання та обговорення педагогічних ситуацій дозволяє вчителю відпрацьовувати різні стилі спілкування та вибирати оптимальні комунікативні стратегії.

4. *Розвиток педагогічної інтуїції* передбачає поведінку учнів, допомагає передчувати можливі проблеми та своєчасно реагувати на них, тренує увагу до деталей поведінки вихованців та особливостей конкретного уроку: помітити втомлених учнів, невпевненість у виконанні вправ або ознаки конфлікту під час командної гри. Педагогічна інтуїція виникає як результат постійної практики, аналізу та рефлексії педагогічних дій. Вона поєднує досвід, знання та емоційне чуття, роблячи вчителя фізичної культури більш ефективним у навчальному процесі.

Педагогічні ситуації в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволяють моделювати реальні умови професійної діяльності та відпрацьовувати практичні компетентності ще до початку роботи у закладі загальної середньої освіти. На уроках фізичної культури це особливо важливо, оскільки вони передбачають активну взаємодію учнів, організацію групової роботи, управління дисципліною та розвиток фізичних навичок.

Моделювання таких ситуацій допомагає майбутнім учителям: навчитися швидко приймати рішення; розвивати комунікативні навички; формувати педагогічну інтуїцію та рефлексивне мислення; відпрацьовувати навички медіації та врегулювання конфліктів.

Наводимо приклади педагогічних ситуацій на уроках фізичної культури та шляхи їх розв'язання:

1. *Конфліктні ситуації.* Під час уроку фізичної культури часто виникають конфлікти, які потребують від майбутніх учителів фізичної культури навичок медіації та управління емоціями.

Ситуація 1: Двоє учнів сперечаються, хто буде капітаном команди під час гри з волейболу.

Мета: розвиток навичок медіації, управління емоціями та організації командної роботи.

Розв'язання: студент пропонує компромісні варіанти – проведення жеребкування, чергування ролей або вибір капітана через голосування. Після цього обговорюється ефективність кожного рішення та його вплив на атмосферу у класі.

Ситуація 2: Учень відмовляється брати участь у естафеті через невпевненість у власних силах.

Мета: розвиток педагогічної емпатії та вміння мотивувати учнів.

Розв'язання: студент пропонує учню альтернативну роль у команді (наприклад, суддя або асистент), залучає його до командної роботи та підтримує через похвалу, що сприяє формуванню впевненості та активної участі.

2. *Навчальні ситуації* дозволяють відпрацьовувати професійні навички спостереження, інструктування та підтримки дисципліни.

Ситуація 1: Учні неправильно виконують вправи на гнучкість.

Мета: розвиток професійного мислення та спостережливості.

Розв'язання: студент демонструє правильну техніку, коригує помилки, надає індивідуальні поради та аналізує ефективність власних методів навчання.

Ситуація 2: Під час командної гри учні порушують правила або не дотримуються дисципліни.

Мета: розвиток здатності швидко приймати рішення та підтримувати дисципліну на уроці фізичної культури.

Розв'язання: студент вносить необхідні корективи у правила, організовує коротку інструкцію, стимулює чесну гру та співпрацю між учнями.

3. *Комунікативні ситуації* допомагають майбутнім учителям фізичної культури формувати навички взаємодії з учнями, заохочувати активність та враховувати думку кожного.

Ситуація 1: Учень пропонує змінити правила гри або придумати нову спортивну вправу для класу.

Мета: розвиток навичок конструктивного обговорення та врахування думки всіх учнів.

Розв'язання: студент проводить коротку дискусію, обговорює переваги та недоліки пропозицій та допомагає класу домовитися про спільне рішення.

Ситуація 2: Учень соромиться брати участь у парних або командних вправах.

Мета: розвиток здатності заохочувати учнів до співпраці та формування впевненості.

Розв'язання: студент організовує парну роботу з підбором відповідних партнерів, пояснює користь участі та хвалить за прогрес, що стимулює активну взаємодію.

4. *Творчі та нестандартні ситуації* формують у майбутніх учителів фізичної культури здатність до швидкої адаптації, креативного мислення та нестандартного підходу до організації уроку.

Ситуація 1: Клас пропонує самостійно вигадати нову спортивну естафету.

Мета: розвиток творчого мислення, креативності та ініціативи учнів.

Розв'язання: студент допомагає адаптувати правила для безпечного виконання, обговорює план гри та проводить тестування, коригуючи гру за потреби.

Ситуація 2: Під час занять на вулиці несподівано погіршується погода (дощ, сильний вітер).

Мета: розвиток швидкого прийняття рішень і адаптивності.

Розв'язання: студент змінює план уроку або пропонує альтернативні безпечні завдання для підтримки активності класу.

Як бачимо, педагогічні ситуації виступають не лише засобом моделювання професійної діяльності вчителя фізичної культури, а й важливим чинником формування педагогічної майстерності, професійної рефлексії та адаптивності до змінних умов освітнього середовища. Їх систематичне використання у процесі професійної підготовки сприяє розвитку здатності майбутнього педагога до обґрунтованого прийняття рішень, конструктивної взаємодії та творчого вирішення педагогічних завдань.

Важливо, що робота з педагогічними ситуаціями сприяє активному залученню студентів до освітнього процесу, оскільки передбачає не пасивне засвоєння теоретичного матеріалу, а включення в умови, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності. Аналіз, моделювання та обговорення педагогічних ситуацій стимулюють пізнавальний інтерес, розвивають внутрішню мотивацію до професійного самовдосконалення, формують відчуття особистої відповідальності за прийняті рішення та їх наслідки. Водночас можливість колективного обговорення й пошуку оптимальних способів розв'язання сприяє розвитку рефлексії, комунікативної культури та впевненості у власних професійних можливостях.

Висновки. Отже, педагогічні ситуації є важливим інструментом професійного розвитку вчителя фізичної культури. Їх систематичне та цілеспрямоване використання у навчальному процесі сприяє не лише формуванню професійної компетентності, а й розвитку педагогічного мислення, рефлексії та здатності до прийняття обґрунтованих рішень у складних освітніх умовах. Завдяки моделюванню реальних або наближених до практики ситуацій учитель має можливість аналізувати власну діяльність, прогнозувати наслідки педагогічних впливів і вдосконалювати індивідуальний стиль професійної діяльності. Використання педагогічних ситуацій як інструменту професійного розвитку забезпечує підготовку компетентного, мобільного та творчого педагога, здатного до безперервного самовдосконалення і ефективної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел

- Бех, І. Д. (1998). *Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посіб.* Київ: ІЗМН.
- Гриньова, М. В. (Ред.), Жданова-Неділько, О. Г., Ткаченко, А. В., Пивовар, Н. М., Бабенко, І. В., & Кононець, Н. В. (2025). *Педагогічна майстерність: підручник* (4 вид., допов. і перероб.). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Дубасенюк, О. А. (2015). *Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика: монографія* (Т. 1). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Дубасенюк, О. А. (2016). *Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика: монографія* (Т. 2). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Жданова-Неділько, О., & Ткаченко, А. (2025). Педагогічна майстерність в контексті розвитку особистісних ресурсів майбутнього фахівця. В кн. *Ресурсно-орієнтоване навчання: теорія та практика підготовки майбутніх менеджерів у цифровому освітньому просторі* (с. 367-397). Полтава: ПНПУ. DOI: <https://doi.org/10.33989/rnpur.716.c3179>
- Зязюн, І. А. (Ред.), Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф., Мирошник, О. Г., Семиченко, В. А., & Тарасевич, Н. М. (2008). *Педагогічна майстерність: підручник* (3-тє вид., допов. і перероб.). Київ: СПД Богданова А. М. Взято з https://www.pedagogic-master.com.ua/public/PM_Zyazyun.pdf
- Момот, О., Новік, С., Свєртнєв, О., & Шостак, Є. (2022). Підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання до навчання школярів основам самооборони. *Витоки педагогічної майстерності*, 30, 128-135. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146X.2022.30.270662>
- Павлова, Н. (2022). Педагогічна ситуація як дидактична одиниця професійної підготовки майбутніх учителів інформатики. *Інноватика у вихованні*, 1 (16), 204-214. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.490>
- Самсонова, О. О., & Чорна, Г.В. (2021). Моделювання педагогічних ситуацій як засіб розвитку професіоналізму в майбутніх педагогів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 79 (2), 110-113. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.79.2.20>
- Турчак, А. Л., & Маркова, О. В. (2019). Педагогічна майстерність вчителя фізичної культури у позакласній фізкультурно-оздоровчій та спортивно-масовій роботі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 183, 38-42. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2019-1-183-38-42>
- Шостак, Є. Ю., Свєртнєв, О. А., Момот, О. О., & Донець, О. В. (2023). Технологія формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до викладання спортивних ігор у закладах загальної середньої освіти. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 4, 37-45. DOI: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.4.5>

References

- Bekh, I. D. (1998). *Osobystisno zoriientovane vykhovannia* [Personally oriented education]: nauk.-metod. posib. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
- Dubaseniuk, O. A. (2015). *Profesiina pedahohichna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka* [Professional pedagogical education: methodology, theory, practice]: monohrafiia (Vol. 1). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Dubaseniuk, O. A. (2016). *Profesiina pedahohichna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka* [Professional pedagogical education: methodology, theory, practice]: monohrafiia (Vol. 2). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Grynova, M. V. (Ed.), Zhdanova-Nedilko, O. H., Tkachenko, A. V., Pyvovar, N. M., Babenko, I. V., & Kononets, N. V. (2025). *Pedahohichna maisternist* [Pedagogical skill]: pidruchnyk (4 ed., rev. and suppl.). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka [in Ukrainian].
- Momot, O., Novik, S., Sviertniev, O., & Shostak, Ye. (2022). Pidhotovka maibutnoho vchytelia fizychnoho vykhovannia do navchannia shkoliariv osnovam samooborony [Preparing the future teacher of physical education to teach schoolchildren the basics of self-defense]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti* [The origins of pedagogical skill], 30, 128-135. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146X.2022.30.270662> [in Ukrainian].
- Pavlova, N. (2022). Pedahohichna sytuatsiia yak dydaktychna odynytsia profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky [Pedagogical situation as a didactic unit of professional training of future teachers of computer science]. *Innovatyka u vykhovanni* [Innovation in Education], 1 (16), 204-214. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.490> [in Ukrainian].
- Samsonova, O. O., & Chorna, H.V. (2021). Modeliuvannia pedahohichnykh sytuatsii yak zasib rozvytku profesionalizmu v maibutnikh pedahohiv [Modeling of pedagogical situations as a means of developing professionalism in future teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* [Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools], 79 (2), 110-113. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.79.2.20> [in Ukrainian].
- Shostak, Ye. Yu., Sviertniev, O. A., Momot, O. O., & Donets, O. V. (2023). Tekhnolohiia formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do vykladannia sportyvnykh ihor u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [The technology of formation of the readiness of future teachers of physical culture to teach sports

- games in institutions of general secondary education]. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 4, 37-45. DOI: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.4.5> [in Ukrainian].
- Turchak, A. L., & Markova, O. V. (2019). Pedahohichna maisternist vchytelia fizychnoi kultury u pozaklasnii fizkulturno-ozdorovchii ta sportyvno-masovii roboti [Pedagogical skills of a physical education teacher in extracurricular physical education and recreation and sports and mass work]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky* [Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences], 183, 38-42. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2019-1-183-38-42> [in Ukrainian].
- Zhdanova-Nedilko, O., & Tkachenko, A. (2025). Pedahohichna maisternist v konteksti rozvytku osobytisnykh resursiv maibutnoho fakhivtsia [Pedagogical skills in the context of the development of personal resources of the future specialist]. In. *Resursno-oriientovane navchannia: teoriia ta praktyka pidhotovky maibutnikh menedzheriv u tsyfrovomu osvithnomu prostori* [Resource-oriented training: theory and practice of training future managers in the digital educational space] (pp.367-397). Poltava: PNP. DOI: <https://doi.org/10.33989/pnp.716.c3179> [in Ukrainian].
- Ziazun, I. A. (Ed.), Kramushchenko, L. V., Kryvonos, I. F., Myroshnyk, O. H., Semychenko, V. A., & Tarasevych, N. M. (2008). *Pedahohichna maisternist* [Pedagogical skill]: pidruchnyk (3rd ed., rev. and suppl.). Kyiv: SPD Bohdanova A. M. Retrieved from https://www.pedagogic-master.com.ua/public/PM_Zyazyun.pdf [in Ukrainian].

MOMOT O.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

ROGODCHENKO I.

Karlivka Lyceum named after Nina Gerasimenko of Karlivka City Council, Poltava Region, Ukraine

PEDAGOGICAL SITUATIONS AS A TOOL FOR PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A PHYSICAL EDUCATION TEACHER

The article analyzes pedagogical situations as an important tool for the professional development of a physical education teacher. Theoretical approaches to the interpretation of the concept of a pedagogical situation, its structural features, functions, and classification are considered. Particular attention is paid to the role of pedagogical situations in the formation of pedagogical mastery, professional thinking, communicative skills, reflective abilities, and the capacity for effective decision-making in changing educational conditions.

The study substantiates the pedagogical potential of situational modeling in the professional training of future physical education teachers. It is emphasized that the analysis and discussion of pedagogical situations contribute to the integration of theoretical knowledge with practical experience, stimulate cognitive activity, develop professional reflection, and increase students' motivation for professional self-improvement. The use of situational tasks enables future teachers to acquire skills of rapid response, conflict resolution, communication, teamwork organization, and adaptation to nonstandard educational circumstances.

The article highlights the importance of pedagogical situations as a means of modeling real educational problems arising during physical education lessons. Examples of communicative, conflict-based, instructional, and creative situations are presented, along with possible strategies for their resolution. It is noted that systematic engagement with such situations promotes the development of pedagogical intuition, flexibility of professional thinking, creativity, and the ability to predict the consequences of pedagogical decisions.

The authors conclude that the systematic use of pedagogical situations in the educational process contributes to the development of professional competence, pedagogical mastery, and readiness for effective professional activity in the modern educational environment. The situational approach is regarded as an important component of the professional training and continuous self-development of a physical education teacher.

Key words: *pedagogical situation, pedagogical mastery, professional competence, professional development, situational approach, physical education teacher*

Стаття надійшла до редакції 06.03.2026

Стаття прийнята 02.04.2026

Статтю опубліковано 15.05.2026